

ARTICOLE MĂRUNTE.

1.

Contribuții onomastice.

Bașaria.

Numele trebuie apropiat de mr. *badzară* 'plăcintă de făină de porumb, cu urzici' (Dalamatra, 36), *bădzară* 'un fel de plăcintă de calitate cea mai proastă, făcută dintr'o singură foaie groasă de făină de mălaiu, fără unt', la păstorii din Veria (Capidan, *Românii nomazi*, p. 103) = ngr. *μπατζάρα* (*ibid.*, p. 173), mai precis: ngr.-epirot *μπατσαριά* 'ζύμη μετὰ λαχάνου κατασκευαζομένη ὡς πίττα' (Aravantinos, 'Ἡπειρωτικὸν Γλωσσάριον', p. 64), din ngr. *μπατσάρω*, *μπατσέρνω* 'sich nähren, übernehmen' = it. *impacciare*, ven. *impazzar* (G. Meyer, *Neogr. Stud.* IV, 58)¹.

Bogrea.

Nu pentru a releva publicului „ce înseamnă numele meu“, cum făcea acum câțiva ani un Italian², ci pentru a pune la punct o afirmație a d-lui Giorge Pascu, relevată la originea acestui nume, ne ocupăm aici de el.

Că n. de fam. *Bogrea* poate fi interpretat ca o formațiune de tipul *Negrea* — *Negru*, *Bunea* — *Bunul*, etc. de la mr. *bogru*, *mbogru* 'pauvre, malheureux' = ġap. *bögrri*, *bögrü* 'courbe, courbé', cum spune Pascu (*Dictionnaire étymologique du macédonroumain*, II, p. 113, No. 127), — proprietarul numelui o știa de mult și, dacă nu-l înșală memoria, o spusese, între alții, și d-lui Giorge

¹ Cf. însă și dr. *Vărzare*, *Varzariu*, n. de fam., cum și topon. *Lahani* (jud. Covurlui; ori = *Lohani*?), iar pentru faimosul *Trahanache*, cf. și megl. *trahanà* 'pastă din făină de grâu, lapte și ouă' (Papahagi, *Megleno-Românii*, I, 38), — Pascu (*Dict. ét. du macédonroumain*, II, 239) înregistrează apelativul mr. ca „mot obscur“.

² O. Pianigiani, *Che cosa significa il mio nome*, Lucca 1911.

Pascu. În adevăr. mr. (*m*)*bogru*, „pauvre, pauvre diable“ provine din giagataicul *bōgri*, *bōgrii* ‘krumm, gebogen’ (Vámbéry, *Et. Wb. d. turko-tat. Spr.*, 210), adecă, mai precis, din turc. *bōgrüi* ‘a se gârbovi’ (Zenker), *egri boughri* ‘courbé, tortu’ (Kieffer—Bianchi, I, 179).

Dar familia părintelui meu fiind originară din Egina, o legătură directă cu reflexul mr. al cuvântului oriental e puțin probabilă, iar, pe de altă parte, numele însuși se găsește atestat într’un celebru hrisov al lui Andronic I Paleologul pentru biserică din Iannina, în care, printre alte sate cu celnicii lor, se pomenește și un „Χωριον ή Τοβόλιανίς σὺν τῷ Βόγγη“ (v. Sp. Lambros, *Χρυσόβουλλον Ἀνδρονίκου Ἀ Παλαιολόγου ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας Ἰωαννίνων* în *Νέος Ἑλληνομνήμων*, XII [1915], p. 38 sq.).

Acest *Βόγγης* (*Μπόγγης*) ar putea fi, însă, o formă sincopată din *Bogoris* = mongol. *bogori* ‘jos, scund, scurt, mic’ (v. Tomaschek, la Pauly—Wissowa, s. v. *Bulgarus*, cu al cărui reflex bogomilic fr. *bougre*, *bogre*, evident că numele nostru n’are a face), analogă dubletului *Boris* (cf. *Borislav*).

De răspândirea acestui nume — care nu trebuie confundat nici cu turc.-or. *Bogra*, numele unui Han mongol (v. Zenker, 202) identic, probabil, cu t.-o. *bogra* ‘sorte de pâte plate ou vermicelle’ (*ibid.*), sau *bogra* ‘Hals- o. Fusskette’ (Vámbéry, *Die primitive Cultur des turko-tat. Volkes*, p. 126) — ne poate da o idee un *Vogoride*, evident derivat ngr. din *Bogoris* (la noi în popor: *Bogorete*; v. Beldie, *Monogr. com. Jorăști*, p. 48), un *Bogrov* (*Bogroff*) bulgăresc, cu dubletul *Borisov*, cum și faptul că, într’o poruncă (slavonă) a lui Alexandru-Vodă din 1628 (v. Ștefulescu, *Doc. sl.-rom. relative la Gorj*, p. 567 și *Buletinul Soc. Geogr. Rom.*, XXVIII, p. 25), se întimpină ca n. de loc. un *Bogoroii*, evident de la un *Bogoroiu*, iar în „Scrisorile și inscr. ardelene“, publicate de N. Iorga (II, 311) găsim un *Bogoriu*, n. de fam., — mai probabil, din aceeași tulpină primitivă orientală decât derivate dintr’un *Bohor* (*bour*)¹.

¹ Cf. totuși, în topon. Mehedințului: *Bohorelul*, *Buhorelul*. — Ngr. *Buhòr*, din care *Μπουχουρή* (v. Buturas, *Τὰ νεοελληνικά Κόρια ὀνόματα*, p. 51), e, sigur, alt cuvânt; iar, în ce privește *bogoricium* ‘ariciu’ în formulele copilărești (Pamfile, *Jocuri de copii*, I, 364), dacă nu e o simplă alterare fonetică (prin **pogoricium*), el se poate explica printr’o contaminație între *pogonicium* cu *bog*, în cadrul legendei binecunoscute, care face din ariciu asistentul lui Dumnezeu la „uzina“ Pământului.

Breviman.

Numele (de familie ieșeană) e, foarte probabil, o „latinizare“ (*brevi manu*, sc. homo, „à courte main“ sau „à l’instant, sans cérémonie“) dintr’un *Mână-Scurtă* (cf. ngr. Κοτροχέρης, Κουτροχέρης) opus lui *Labă-Lungă* (cf. rus. *Dolgoruky*), deși aspectul său amintește, fără îndoială formațiunile germane în *-mann* sau cele românești în *-(o)man*. Le amintește fără să le aparțină măcar indirect (cum e cazul cu *Alăman* față de *Alemannus*; cf. însă turcismul *Aliman*, *Alimănești*, *Alimăneșteanu*), întocmai ca și un *Curduman*, care nici el n’are a face, etimologic, cu suf. *-man*, nefiind decât o variantă a lui *Curduban* = pol. *kurdyban* ‘cordonnier’, lit.: ‘Cordovan’¹, sau ca un *Cojman*, *Cozman* = *Cosmă*, etc.

Dar, că, în ultimele două exemple cel puțin, analogia sufixului în chestie joacă un rol, lucrul e de la sine înțeles. Și atunci se pune, în mod firesc, întrebarea: eră, în adevăr, atât de frecvent în limba noastră și’n deosebi în onomastica noastră acest sufix, încât să poată exercita o atare influență? Căci, după cele câteva exemple date de Pascu (*Sufixe*, p. 340 sqq.)² nu pare așa. — O explicare a materialului lexic și onomastic, din acest punct de vedere, eră, deci, necesară: am făcut-o, și dăm, în cele ce urmează rezultatele ei, mai ales în ce privește onomastica:

Aldoman (cf. *Aldea*), *Batiman* s. *Bătiman*, *Băldiman* (cf. *Băldea*³) s. *Beldiman*, *Borcoman*, *Bozoman*, *Buciuman*, *Buchiman*, *Buliman*, *Butiman*, *Butuman* (cf. *Butu*, *Butescu* cf. și *Butufoț*

¹ Cf. A-Chr. Thorn *Quelques dénominations du ‘cordonnier’ en français*, în „Archiv f. d. Stud. d. neuer. Spr. u. Litt.“ LXVI (1912) p. 118 sqq. cum și rom. *cordovan* (piele), *cordovar* (v. și Gh. Tulbure, *Cântece din lumea vechiă*, Făgăraș, 1908, p. 45).

² Două din „cuvintele obscure“, înregistrate acolo (p. 341), sânt foarte clare: *cotoșman* ‘motan’ e, evident (cf. „Rev. Ist.“, II, 191), *cotoctman*, augmentativ de la *cotoc* ‘cotoiu’ (cf. însuși *motan*, *motârlan*, față de *motoc*), iar *lișman* ‘păzitor de porci sau boi’ = rut. *ličman* ‘der älteste unter den Schafhirten, welcher die Schafe für Zucht u. Schlachten sortiert; überh. Hirt’ (Želechowski, I, 407).

³ Cf. și *Beldie*, *Beldy*, în orice caz diferit de *boldiman* (*Holban*) = cu ochii boldiți (v. Dicț. Acad. s. v. *boldi*, „a privi fix [figere ‘înfige’]”, cu ochii ca *boldul*, *șaglă*“: *acutum cernere*, δξδ βλέπειν despre bălaurul epidauric, care „săgeată cu privirea“, cum spune „Fiziologul“ din rev. „Ion Creangă“, IX, 69). — Pentru *Baldea* cf. și *Băldică* (cf. *Alădica*, *Baldovin*, *Baldovici*).

[Stoica Teodorescu, *Monogr. oraș, Câmpina*, p. 205], probabil: *Butuvoi* = *Butu* + *-voje*, ca *Berivoiu*, *Stanovoiu*; cf. topon. *Hodivoaia*, *Redivoaia*, *Retivoiul*, *Retevoiești*, *Caraiman*, *Căliman* (în Arh. ist. I¹ 89: *Calimanu*. — Bulg. *Kalimana* ‘Anrede an die Taufpatin’ (Weigand; v. DR. II, 804) e însă = ngr. maced. *καλημένα* ‘κουμπάρα, νουνά’, față cu *καλητάτας* ‘κουμπάρος, νουνός’ Abbott, *Macedon. Folklore*, pp. 135, 158), *Cârloman*¹, *Chircoman*, *Codoșman*², *Dărman* (cf. *Dărmănești*. Un *Dărmán*, și’n doc. de la Ștefan Dușan (*Arhiva Istorică*, III, 184), împreună cu *Altoman*, *Grădman* (*ibid.*), *Rășman* și *Stroiman* (p. 185). — Pentru formațiunile onomastice sârbe corespunzătoare: *Drman*, *Grdoman*, *Vlkoman*, etc., v. și Jireček, *Gesch. d. Serben* (I, 312, n. 1), unde se citează și un „*Cotrumano Gotto*“ dintr’un act raguzan din 1432, schimbat de Orbini în „*Cotromanno Tedesco*“, evident și sub influența dezinenței echivoce. — Un *Altomanovici* (*ibid.*, II, 10), *Dolojman*, *Dorcioman*, *Dudiman*, *Duluman* (cf. *Dule*), *Durmanu*, *Fodorman*, *Frățiman*, *Gărman*³, *Gheleman*⁴, *Ghirdoman*, *Ghiurman* (cf. și ir. *Iurman* la Iosif Popovici, *Dial. rom. din Istria*, I, 37, adăugând pe problematicele *Pohmăn* și *Șermăn* (*ibid.*, 39), cu topon. *Pokmani*, *Făimani* (p. 42), *Giormanu*, *Giurgiuman*, (cf. *Giurgiu*, *-ea*, *Gălman* (din *Gălă* (n. de fam. *Doxohoiu*), mai curând ca din *gălm* + *an*), *Gărdoman* (cf. *Gârda*), *Gătman*, *Gligoman* (cf. *gligan*, *Gligore*), *Goman* (?)⁵, *Goșman*, *Goșman*⁶, *Hrăman* (cf. *Herrmann*!), *Huidoman*, *Hulduman* (?), *Iliciman*, *Iliman* (Ilici, Ilie), *Kuskoman*⁷, *Lodroman*, *Marghilu-*

¹ Dublet al lui *Cârlan* (cârlan)? Ori din *Carlomagno*? *Calomagno* și *Carleman* figurează, de fapt, în calendarul catolic și protestant (la 28 Ian.), iar într’un doc. din „*Rev. Ist.*“, X (1924), 267, găsim: „rupții Bodei, adică *Carlomani*“. — Cf. și *Cârlomănești*, dar și: *Cârlești* s. *Cârlești*, *Cârlova* (= *Krylov* ?), *Cârlovoaia* (s. *Buzău*), cu apelativul *cârlogancă* ‘varietate de struguri’ (Șăin. Dicț. univ.⁴) = **cârlovancă*, sau mai curând „din *Cârlogan* s. *Cârlogani* (s., *Vâlcea*), el însuși după n. pers. *Cârlogan* („*Bulet. Soc. Geogr.*“, XXVIII, 49). — *Kâlova* e și un orașel din Rumelia.

² N. topic în Dolj: din *codoș* ‘Kuppler’, ori = *codoșman* (v. m. sus)?

³ Nu: *Hărman* s. *Ghërman*. — Pentru *Giorman*, *Georman* = **Giur-man*(?) cf. *Giurgiumann* da *Ghiorma* (Arch. ist. I¹, 89).

⁴ Nu: — *Keleman*!

⁵ Poate, mai curând derivat prin *-an* din *Gom* (cf. *Goma*, *Gomoiu*).

⁶ Probabil, identic cu apelativul *gociman* = Gott(e)smann.

⁷ Atestat expres, ca „*Volachus*“ într’un doc. ardelean din 1398 (Rev. Ist., IX [1923], p. 116).

*man*¹, *Momanu*, *Motoman*², *Neguman*, *Nicomán*, *Petriman* (*Petriáman*) *Säsärman*(?)³, *Stäneman*, *Şomán*(eşti), *Şuşman*⁴, *Talaşman*⁵, *Teleman*, (*Tiliman*)⁶, *Todorman*, *Tortomán*, *Tulíman*, *Turcuman*⁷, *Tuţurman*⁸.

Originea sufixului⁹, pe care unii o vedeau în nume proprii turceşti pe felul lui *Osman* şi *Soltman* (la Ghibănescu, *Ispis. şi zapise*, II¹, 272, un „*Sälíman*, birar“) ¹⁰, e, după toată probabilitatea, identică cu a serbo-cr. *-man* din *vuk(o)man* (Pascu, *l. c.*), *rac-man* ‘răţoiu’, *pur-man* ‘curcan’ (*DR.* III, 835) ¹¹.

Cât de greu însă e de distins, dacă avem a face în adevăr cu sufixul *-man* sau cu o întâmplătoare dezinenţă omonimă ¹²,

¹ Augmentativ din *marghiol*, echivalând perfect cu *baş-marghiol*. Pentru etimologie, v. Şăineanu *Inf. or.*, II¹, 39. — Popular, şi femininul: „Căpioară, mioară, Nu fii rea, nu fii *marghiolă*!“ — Interesant de notat, în legătură cu *baş-tâlhar*, *lohoman*: „*baciu* de hoji = căpetenie de hoji“ (Pamfile, *Comorile*, p. 6).

² V. Bulat, *Contr. doc. la ist. Olteniei*, p. 134; cf. şi derivatul *Motomanca*.

³ In „Anuarul“ Liceului din Sibiu: din *Sachsermann* s. *Süssermann* ? (Cf. „Anuarul“ Lic. din Gherla pe 1924—5, p. 47. *Säsärman* Traian).

⁴ Ştefulescu, *Doc. sl.-române*, 595, unde şi: *Şuşul*; cf. însă şi *Şuşman* (‘Grosul’).

⁵ Cf. şi n. de bou *Tălăşman*, despre care v. Şăineanu, *o. c.*, s. v., (cf. *talaşman* ‘toni’: Pascu, *l. c.*), dar şi *talaschman* ‘concionator’ din *Codex Cumanicus*, p. 285, — deosebit de *talasman* ‘praedo’, *ibid.*, — it. *talacimanno* ‘muezzino’. — Ca toponimic şi: *Toloşmanul* (Tulcea).

⁶ Ori = *Tillemann* ?

⁷ Cf. şi *Turcoman*, iar ca paralelism: *Draguman* faţă de *dragoman*.

⁸ Cf. *Tuţor(a)* şi *tuţur*, împreună cu megl. *ţăţuman* ‘înalt şi urât’ corespunzând aromân. *gallaman* (Păpahagi, *Megleno-Românii*, I, 85), cum şi cu dr. *goliman* ‘gotan’ (Pascu, *l. c.*), poate acelaşi cu *Guliman*, n. de erou ţigănesc din „*Ţiganiada*“ (cf. însă şi: *Gulea*, *Gulianòs*). — Dintr’un *Ariman*, avem topon. *Arimăneasa* (Brăila).

⁹ Paralel cu *hoşoman* din *hoş*, avem, de la lotru: *lotroman* (*Rev. cr. lit.*, IV, 144).

¹⁰ Evident diferit de germ. *Seelmann* şi evr.-mold. *Zalman* (Salomon, Solomon; cf. *Salomoneşti*, s. Dolj). — Cf. topon. *Sulimanul*, *Sulimanca*, *Şahmanul* (ultimele două în Dobrogea).

¹¹ Acelaşi sens augmentativ-peiorativ pare a avea şi *-aman* din alb. *frikamán* ‘fricos’, şurdanán ‘surd’ şi mr. *retšeamán* ‘zdrenjuros’ (Capidan, *DR.*, II, 546; cf. *Archivum Romanicum*, IX, 312).

¹² In *Gogiomanu*, topon. argeşean („*Rev. Ist.*“, X, 129), avem probabil, apelativul *gugiuman* (ca şi’n *Dragoman*, *Dragomăneşti*, apelativul *dragoman* „tâlmăciu“); cf. şi *Cucumăneşti* (Arhivele Olteniei, III, 237). *Răcmanul* (deat prahovean) pare identic cu *Rahman* ori *Răgman* (Regmann ?). — *Ricman*,

se vede, între altele, din cazul s.-cr. *Kostroman* = *Castrum Romanum* (Mažuranič, 340) sau al rom. *Crâman* (N. Iorga, *Doc. Callimachi*, II, 752), foarte probabil: *Crâm* + *an* (-*ean*) „Crâmlean“ (din Crimeia)¹.

Carale.

N. de fam. și loc., d. ex. în Păsculescu (*Lit. pop. rom.* 298):

Și-l băgă prin Arale
Și-l deteră pe Olt devale
Și-l prinseră la Carale

Nu trebuie confundat cu *Carare* (și el, întrebuințat în onomastică): e turc. *karaly* „schwarz gestreift“, cf. *akly karaly* „weiss und schwarz gestreift“ (Zenker, 699^b).

Kara-Ali („Ali-cel-Negru“) e, iarăși, alt nume.

Catargi.

A fost pus în legătură, în timpul din urmă, cu *catarg* sau *catargă* și explicat ca „fabricant de catarge“ sau „galeongiu“ (cf. și *DR.*, I, 287²), părăsindu-se vechea explicație a lui Șăineanu: „catârgiu“.

Credem însă că trebuie să revenim la aceasta, fiindcă în Zenker (703^c) se poate citi expres: *katargy* ‘conducteur d’une file, Zugtreiber, Zugführer’, din turc.-arab. *katâr*, arab *kytar* ‘chaine de chameaux, de mules, etc., attachés l’un à l’autre; série, file, rangée’.

măcar că „Ștefan“ (Dăscălescu, *Jurnal operativ*, Roman, 1925, p. 107), par a fi: *Rückmann* (cf. *Ric*). Un *Malamudman*, n. de fam. („An. Univ.“ Iași, 1924—5, p. 66) ar putea proveni din *Melamed* + *-man*.

¹ Dintr’un echivalent rutean, *krinka* ‘Mütze aus Lammfell von Krim; Pelz a. L. von Krim’ (Želechowski, I, 380), vine, probabil, n. de fam. al vestitului Mitropolit caligraf, Anastasie *Crimca*, „Bucovinean“ (Sucevean) de origine.

² Un *Catargiu*, Țigan făurar, apare într’un interesant „Colind de anul nou“ din colecția păr. Bălășel (ed. „Ramuri“, I, p. 70):

Dar gălbiorii ceia nu’s făcuți de fie-cine,
Ci-s făcuți de *Argiu*,
Al meu *Catargiu*,
Din fundul mării,
De subt poalele cerului,
De Nicolae Țiganul,
Care bate cu ciocanul...

Comșa.

Considerat în genere ca un derivat *coamă* prin suf. -șa (Pascu, *Sufixele românești*, 278), acest nume ar putea fi totuși chiar sârb. *komša* 'Nachbar' (Filipović¹), ori rus. *komšă* 'Raufbold' (*Arch. f. sl. Ph.*, XXXIV, 359).

Sufixul însuși se întâlnește, de altfel, foarte des în onomastica sârbă: *Drakša*, *Ezemša*, *Iakša*, *Iukša*, *Mrkša*, *Vukša*, etc.² — indiferent dacă e chiar sârbesc de origine, cum admite dl A. Philippide (*Prejudiții*, în „Viața Românească” din 1916, p. 65 sqq. = p. 9 sqq. din extras), sau, mai degrabă, un aspect particular al suf. diminutival albanez -š, cum susține dl S. Pușcariu (*DR.*, III, 821³).

În orice caz, pentru a avea o icoană adevărată a răspândirii sufixului în onomastica noastră, cele 6 exemple din monografia citată a dlui Pascu (*Comșa, Capșa, Focșa, Tomșa, Bocșa și Lupșa*) nu ajung și e, credem, folositor să facem loc aici celorlalte (ca. 40) exemple ce le avem adunate: *Apșa* (?), *Babșa*, *Chepșa*, (poate și **Chipșa*: *Chipșoiu*), *Copșa*, *Cucșa*, *Domșa*⁴, *Dracșa*, *Dragșa*, *Dumșa*, *Ezemșa*, *Feacșea*, *Grubșa*, *Izemșa*, (*Izimșa*), *Iucșa*, *Iugșa*, *Iurș(e)a*, *Japșa*, *Lepșa*, *Lipșe*, *Locșa*, *Micșa*, *Nicșeni*, *Ocșeni*, *Omșu*, *Popșa*, *Racșa*, *Rapșa*, *Sacșa*, *Semșa*, *Stropșa*, *Tecșa*, *Teșea*, *Topșa*, *Tripșa*, *Tupșa*, *Țicșa*, *Vicșa(ni)*, *Vierșa(ni)* — la care mai putem adăugi, cu Philippide (*l. c.*), pe *Balș(e)a*, cum și patronimicele armeneste *Agopșa* și *Francșea*.

Observăm în același timp, că, alături de formele în -șa, există uneori dublete în -cea: *Capcea*, pe lângă *Capșa*, d. e., sau *Romcea*, *Tomcea*⁵ și *Topcea*, pe lângă *Romșa*, *Tomșa* și *Topșa*; cf. și *Gopcevici*, față de *Gopșa* (*Agopșea* „Iacobaș”).

Aceasta ar explica poate⁶, și pe rom. *Mircea* = s. cr. *Mirča*,

¹ Cf. și *comșie* 'vecin', la Românii din Serbia, după Giuglea-Vâlsan, p. 390

² Cf. *Milșa*, *Pribșa*, *Pulșa*, în doc. lui St. Dušan (*Archiva Ist.*, III, 185)

³ Cf. *Neacșu-Neacșa*, etc., din baza *Neag(u)*, *Neagoie*, *Neagomir*, *Nego-slav* („Arch. Ist.”, I¹, 90), *Negoslava* (ibid.), *Neagșa*, ca n. de botez, în Bogdan, *Doc. lui Ștefan-cel-Mare*, II, 18, împreună cu *Magoșa*.

⁴ Considerat ca formă slavă din *Damianus* (Jireček, *o. c.*, 32) ca *Dumșa* din *Duma* = Meletios ('studiosus') sau *Dumitru*.

⁵ Cf. și *Tomcești* (nu: *Toncești*!), în „Rev. Ist.” XI, p. 261.

⁶ Zicem: „poate”, pentru că formantul -cea ar putea fi total diferit ca origine, reprezentând cunoscuta dezinență din *Isaccea*, *Casimcea*, *Amzacea*, *Turbencea*, *Fodorcea*, *Grigorcea*, *Coduncea*, *Zăgancea*, *Nicolicea* (cf. Nicolici) etc.

față de sârb. *Mrkša* (din *Mrk* = Marcus) sau *Mrša* (cf. Mârșani); explicarea din *Mir-* (mero:) *Mira* (cf. *Mirea*, *Mirescu*), *Miruš* (cf. *Miroși*), *Mirota*, *Mirogoj* (cf. Mažuranić, p. 660, unde se înregistrează însă, greșit, sub același radical *Mironja*, evident *Miron* = Μύρων¹), *Miroslav*, *Mirko* (cf. *Mirkovo* = *Mircești*) ni se pare totuși preferabilă.

Cotlarcuic.

Poate fi socotit, fie ca o desvoltare prin suf. patronimic rut. *-iuc*, atât de răspândit în Bucovina², dintr'un *Cotlarcu*, de la *Cotlar* = rut. *kotlar* „Kesselschmied, Kupferschmied“, fie — mai curând — chiar ca dimin. rut.-pol. *kotlarzyk* „garçon de chaudronnier“ (ca și *kowalczyk* „garçon de forgeron“, din care, la noi, *Covalciuc*, *Covalciu*).

Dindar.

N. pr. de fam.

Așa se chemă un agent al Brâncoveanului (N. Iorga, *Istoria literaturii române în sec. al XVIII-lea*, II, p. 61) precum și un pisar domnesc (*Revista Istorică*, X [1924], p. 264).

¹ Și s.-cr. *Mikša* ar fi după același autor (p. 652), din Maximilian. — Pentru *Tugomir*, *Tâhomir*, (Τῶχος, Τωχομύρης) ca toponimic: *Tehomirul* (Mehe-dinți), alt nume domnesc de la noi, cf., afară de: *Dragomir*, *Liubomir*, etc. și apelativul sl. (rut) *tihomire*, 'stiller Friede' (Želechowski, II, 965), cu antonimul *Cazimir* 'Störenfried' (ibid., 330), *Răzmirița* (*Razmirița*, ca n. de fem. în „Arch. Ist.“, I, 90; cf. și n. de familie, cu apelativul *răzmiriță*). — Din *Adomir* (și *Aldomir* s. *Ladomir*), n. topic *Adomireasa* (Vâlcea); cf. *Adumireasa*, *Aldeanu*, *Aldeni*, *Aldești*, *Aldea* (topon.; ca patron, și *Aldulea*, *Andimir* („Arch. Ist.“, I, 89), *Antemir*, *Antemireasa*, *Antemireanu*, *Balomir*(ul), *Baomirești*; *Dohomir*, *Tatomir*, *Țațomir*, *Trantomir*, *Vaidomirești*, *Vidimirești*, *Vitomirești*, *Vladimiriul*, *Vladomiriul*. În *Tihova* (Ghibănescu, *Isp. și Zap.*, I¹, 251) avem, ca flexiune, elementul inițial din *Tihomir*; tot așa, probabil, și în *Tihu*, *Tifu*: „Popa Tifu“ (cf. însă *Tihon*!). — *Tiha* n. d. femeie, în „Arch. Ist.“ I¹, 90.

Mai remarcăm paralelismul: *Dragomir-Drăgoslav*, *Miroslav*, etc. (din acest *Slav*, n. vr. *Slav*, *Slovco*, *Slava* din „Arch. Ist.“ I, 90, și *Slavici*.) — Iar din *Iaroslav* trăiește sigur și'n topon. rom. *Ieroslovești* (Vlașca) dar poate și'n *Iarul* (cf. însă și apelativul *iar* „grâu primăvăratec“).

² Cf. *Ivaniuc*, *Romaniuc*, *Marmeliuc* (al cărui radical românesc, *Marmelea*, se găsește și în ir. *Marmilici*, pentru care v. Ios. Popovici, *Dial. Rom. din Istria*, I, 37); *Sauciuc* (Săvescu, Săveanu: Savciuc), *Tcaciuc* (= „țesător“, ca și *Kadlec* bohem) etc.

Primul gând ce se prezintă e, că am fi în prezența unui echivalent popular al lui *Teodor, Bogdan, Bojidar* etc. „din — dar“. Dar aceasta e numai o iluzie ¹.

Dündar, Dümдар e un cunoscut nume turcesc (cf. *Dundar*, „oncle du Sultan Osman“, și *Weli-Dumdar*, „rebelle karamanli, de même que Kalender-Oghlou“, la Joannin—Gaver, *Turquie*, pp. 20, 129) și el se identifică cu apelativul alb. *dintar* ‘Mohammedaner’, de la *din* ‘mohammedanische Religion’ (v. Weigand, *Balkan-Archiv*, I, p. 242), în adaptare ngr.

Dobrunul.

Nu s’a dat cuvenita atenție formațiunilor onomastice (patronimice și toponimice) în *-un(ă)*.

Pascu, *Sufixele Rom.*, p. 52 sqq., nu citează nici un singur exemplu.

Impreună cu *Dobrunul* citat, *Drăgunoiul* și *Movila-Drăgunet* există în Marele Dicț. Geogr., iar *Żelechowski*, (I, 376) dă un rut. *krasúnja* ‘die Schöne, schönes Weib; Freudemädchen’, în care, la baza slavă (*kras-* ‘pulcher’), s’a alipit, ca și’n exemplele românești, *-un* al nostru (cf. *grăsună*).

Dolhaia.

Radicalul acestui nume de loc e, evident, sl. *dolh-2, dolg* ‘lung’ întocmai ca și’n *Dolhasca* dorohoiană (în Bacău *Dorhasca*) sau *Dălhăteasca* putneană (din *Dălhătescu*: *Dălhotă, Dălgotă, Dolgota*) și *Dâlga* din Ilfov, ori *Dălhăuțul* din Râmnicu-Sărat, *Dolheni, Dolhești* ..

Interesantă e însă dezinența, care se întâlnește — curios — mai ales la localități vâlcene: *Bobaia, Burnaia, Cernaia* ³, *Dobraia, Ebraia, Hobaia, Hlinaia, Malaia, Mazanaia* ⁴, *Negaia, Negraia, Șerbaia, Strehaia, Suhaia, Suraia* ⁵, *Zegaia*.

¹ O etimologie arhaizantă imposibilă ni se pare și etnicul vechiu-illiric *Διδάρος, Dindarus* (v. H. Krahe, *Die alten Balkanillyrischen geographischen Namen*, Heidelberg 1925, pp. 22, 87).

² Cf. și n. de fam. *Dolh* (fost Portar al Sucevei: Ghibănescu, *Sur. și izv.*, I, 230).

³ Cf. *negraia* din cimilitura mămăligii (făcute în ceaun, pe pirosteie): „Cu crăcaia și negraia Faci mălaia“ (*Jummea literară* XIV, [1925] p. 324); cf. și topon. *Malaia* citat mai jos!

⁴ Cf. *Măzânești* (Bacău), din *Mazan*, poate = s.-cr. *mazan* ‘măsură p. lichide, vas’ (Măžuranić, 666); *Mazanariul* se cheamă un părau tecucean.

⁵ În Putna; diferit de *Suroaia*, din Teleorman (după soția unui *Suru*; cf. *Șărboia* s. *Șarba* din jüd. Tecuciu). — P. *Șarba* = *Șearba*, cf. *Vârful-Șărbei* și *Șasa* (= *Șeasa*) din Gorj.

Din aceeași familie fac parte, evident, n. de femei vr.: *Stănaie*, (nu: „Stănoaia“!), *Vlădaie*, *Vilaie* (cf. *Vilăie*, *Vila*) din „Arhiva Istorică“, I, 90, cum și n. de vacă: *Suraia* (cf. și T. Papa-hagi, *Graiul și folklorul Maramureșului*, p. 138), *Lunaia*, etc. despre care v. Pascu, *Sufixele rom.* ad loc.

Gilău.

Am exprimat aldădată (D.R. I, 219, n. 2) părerea, că acest nume topic românesc n'ar fi decât un originar *Dealul* românesc, prefăcut de Unguri în: *Gyalu* și reîntors ca atare la Români, care au ajuns astfel la forma actuală, *Gilău*.

O confirmare indirectă a acestei păreri găsim și'n Monografia Ibașfalăului (*Erzsébetváros Monográfiája*, Gherla 1896) de Avedik L., unde între alte interesante toponimice românești din partea locului¹ se dă și *Gyalu mare és (și) mik* (p. 51).

Mehedinți.

Numele a fost explicat ca: locuitor din *Mehedia* (v. Pascu, *Etimologii românești*, I, 13 sq.), și de fapt un astfel de derivat, prin suf. *-inți* (cf. DR., I, 218), e foarte indicat în aceeași zonă bănățeană de influență sârbească, întâlnim un *Râmneanțu* sau *Gataianțu*, care nu sânt decât niște derivate din toponimicele *Râmna* (**Râbna*) și *Gătaia* (în jud. Timiș-Torontal), echivalând perfect cu „Râmneanul“ și „Gătăianul“.

Insuși *Dunărințu* 'vântul ce bate despre Dunăre' (cf. DR., I. c.) are o variantă *Dunăreanțu* (E. Novacovicu, *Monogr. com. Răcășdia din jud. Caraș-Severin*, p. 24), la fel cu *Măidănianțu* (ibid.), 'vântul dinspre Măidan'.

Mehadia însuși, al cărui omonim vasluian *Mehedia* e, după Philippide (apud Pascu, *o. c.* p. 14, n), un cuvânt de „cu totul altă origină“ (turc-pers.), a fost explicat, precum se știe, ca un rest dac sau ca un element unguresc (Dan).

E însă și un alt element, care a fost trecut cu vederea. Indiferent dacă *Mehedinți* trebuie interpretat ca „locuitori din *Mehadia*“ ori ca *Mehedinții* s. județul *Mehedințului* (i. e, lui *Mehedințul*), pentru baza *mehed-* ni se pare, că trebuie să fimem

¹ După Gard, *De la Cruce, De la țigle, De la biserică* (drumuri de ogoare), *Furcile bătrâne* (p. 49), *Supt vii, Capu-Luncii* (p. 50), *Dilma* (sic), *din kolo* (sic) de *Pereu Mare* (p. 51), etc.

seamă și de existența unui nume personal *Mehéd* (dim. *Mehédko*), reflex slav (rutean, etc.) al lui *Methodius* (v. *Želechowski, Ruth-Deutsch. Wb.*, I, 436).

Monteoru.

E numele unei comune, unei moșii, unei stații de cale ferată și a trei munți din județul Buzău, apoi al unui pârâu prahovean și unui pârâiaș putnean (v. *Marele Dicț. Geogr.*, s. v.).

Faptul că numește atâtea *munți*, unit cu acela că există chiar un *Munteorul*, ca nume al unui munte din hotarul Putnei cu Râmnicu-Sărat (v. *ibid.*) ar veni în sprijinul părerii, că acest *Munteoru* nu e decât un *munteorul*, *muntiorul* „munișorul“ (el însuși, apărând ca toponimic). Dar, formal, un astfel de deminutiv din *munte* e imposibil.

Adevărata explicație a acestor topomimice e, desigur, alta. Toponimicul *Monteoru* e, foarte probabil, posterior patrominicului *Monteoru*: comuna respectivă (și inclusiv, celelalte dependențe secundare) s'a numit după cătunul *Monteorul* (v. *Dicț. Geogr.*), care, el, poartă, vădit, numele întemeietorului sau al proprietarului: din familia acestuia face parte acel „răposatul Gr. Monteoru“, de care vorbește *Dicț. Geogr. (ad loc.)*, și după membri ai acestei familii se poate să se fi numit — ca după proprietari — și munții omonimi (cum și celelalte elemente geografice, din Buzău și vecinătate).

În ce privește originea patronimicului însuși, în care s'a sugerat a se vedea un derivat diminutival din patronimicul *Muntiu* (S. Pușcariu), el ar putea fi, originar, și un nume levantin, italian sau neo-grec, având de bază apelativul fr. *monteur*, „ouvrier qui monte les pièces d'une machine, etc.“, — ceea ce ar explica și forma cu *-o-* în radical (*Monteoru*), inexplicabilă în ipoteza unui derivat din *Muntiu*.

Ba, dacă ne gândim la instalațiile minelor de păcură și băilor de la Sărata-Monteoru, poate că acel sens etimologic al numelui (nu știu cât e de vechiu) nu e numai întâmplător.

Mozolea.

Nume de baltă (Romanați).

Derivat din sl. *mozol* 'vibex, vitex; espèce de saule' (Miklosich), mai curând decât din *mozol-(esc)* sau dintr'un obscuro

**moz-*, prin suf. *-ole*, ca: *Bibolea* (cf. *Bib*, dar și *bibol*=bivol), *Bârzoalea* (cf. *Bârzu*), *Borolea*, *Botolea* (cf. *Botea*), *Caprolia*, *Ciorboalea* (*ciorbă*?), *Grânolea* (*grâne*), *Pișolea*, *Pârjolea* (*pârjol*), *Ursolea* (*Urs*), *Uzole* (cf. *Uzu*, dar și *uză*, *vânzolesc*), — toate, nume topice¹.

Partea sufixului însuși, v. Pascu, *Suf. Rom.*, p. 271, sq., unde se citează porecele *Pișigolea* (cf. *pișigoiu*) și *Năsolea* (*nas*) și n. de vaci *Cerboalea* (*cerb*), *Marșolea* (*Marși*) și *Sâmbolea* (*Sâmba*, *Sâmbotina*: *Sâmbătă*).

Rareș.

Presupunerea, că acest derivat din *rar* înseamnă 'Spânul' (*Rev. Ist.*, VI, 228²), întemeiată doar pe *rareș* din Dosofteiu (Viețile Sfinților: „eră scund și *rareș*“), glosat dubitativ de Tik-tin (s. v.) prin „von spärlichem Haarwuchs (?)“, o putem confirma documentar acum, prin glosa: „*spânatec* = *rareș*“, de pe o copie munteană din sec. al XVII-lea a „Mineiilor“ lui Dosofteiu (v. Bianu, *Catalogul manuscriptelor românești [din bibl. Acad.]*, II, 42, no. 339)³.

Rareșul se chiamă și o pădure din Covurluiu (v. *Dicț. Geogr.* respectiv), foarte probabil după numele proprietarului, iar nu după... desimea arborilor, cum pare a fi cazul topon. *Rârțișul* (pisc din Vâlcea)⁴.

Spre a da însă o idee cât mai exactă de productivitatea sufixului *-eș* în această materie⁵ profităm de acest prilej pentru a adăugi, la cele ca. 85 de exemple înșirate în *Rev. Ist.*, I. c., următoarele alte nume în *-eș* (ca. 100):

Acheș (?), *Aldiș* (*oiu*), *Anteș* (?), *Badeș*, *Bardeș*, *Băcleș* (*Băc-*

¹ Cf. și *Dorolea*, despre care, *DR.*, III, 1090 (îndoelnic I).

² Pentru *Țepeș*, cf. și Joannin et Van Gaver, *La Turquie*, p. 80, unde „le Voïvode de Walachie, *Wlad*, apare ca „*Drakul*“ (le diable) și „*Țhepel-puch* (le bourreau)“, evident: *Țepeluș*, la Turci: „*Kazikli-Woda* (le voïvode empaleur)“. Cf. și p. 62.

³ Cf. și dialectalul *spânzac* (L. Costin, *Mărgăritarele Banatului*, p. 123 sq.). — Din sinon. bulg. *kjose* 'σπαβς', iar nu direct din turc. *kösè* 'bartlos, Dünbart' (ca topon. dobrogean *Chioseler*), vine numele faimosului dascăl *Chioșea* (v. I. Ghica, ed. Haneș, III, 48): observă accentul! — *Chioșea*, mahală și deal în Vâlcea, ar putea fi bulg.-dial. *kjosa* = *kosa* 'mierlă'.

⁴ Cf. și n. de pârâu *Răroaia* din Fălciu (Marele *Dicț. Geogr.*).

⁵ Pascu, *Suficele românești*, p. 284 sq., dă în total 18 exemple.

Ieșu), *Băteș(ul)*, *Beareș*, *Beleș*, *Bârleș*, *Boambeș*, *Boarteș*, *Bogdeș*, *Bolbeș*, *Bondeș* (ir.), *Bragheș*, *Brebeș*, *Brehneș*, *Bozes*, *Buceș*, *Bucleș(ul)*, *Buneș*, *Burtiș(ul)*, *Buteș*, *Caldeș*, *Ciureș*, *Chinceș*, *Chițăș* (?), *Clîneș*, *Cloambeș*, *Coeș*, *Coarțeș*, *Codreș*, *Corcheș*, *Corneș*, *Cresteș*, *Culpeș*, *Daneș*, *Dicheș*, *Dudeș*, *Drumeș*, *Feteș*, *Foaieș*, *Furchiș(en)*, *Ganeș*, *Găvaniș(ă)* (?), *Glaveș*, *Golăieș*, *Grebleș*, *Goteș(u)*, *Groteș*, *Haleș(u)*, *Hancheș*, *Herteș* (*Hirteș*), *Hântareș(ă)* (?), *Havreș*, *Hudreș*, *Ileș*, *Iuliș*, *Iureș* (*Iurie*), *Iuteș*, *Joldeș*, *Largăș* (?), *Letreș(ul)*, *Lungeș*, *Medriș*, *Meleș*¹, *Memeș*, *Mineș*, *Mireș*, *Moaleș*, *Mordeș*, *Muguleș* (?), *Nareș*, *Oaleș*, *Oaneș*, *Padeș*, *Paleș(u)*, *Panțeș*, *Petreș(ul)*, *Pialeș*, *Pișteș*, *Poameș*, *Porciș(en)*, *Potreș(ul)*, *Pruneș*, *Puntiș(en)*, *Râneșu*, *Roateș*, *Scafeș*, *Șepteș*, *Spedeș*, *Speteș*, *Stăniș(ești)*, *Stoeș(ești)*, *Taneș*, *Temeș*, *Tâmpiș(ul)*, *Trăheș*, *Treabeș*, *Tufeș*, (cf. *Tufescu*), *Turbeș*, *Țegheș* (cf. și *țeleș* „țeapăn, puternic” la P. Papahagi, *Graiul și Folklorul Maramureșului* p. 23), *Țibleș*, *Țipleș*, *Urdeș*, *Valeș*, *Vetreș*, *Viatreș*, *Viepriș*², *Vintreș*, *Vremeș*, *Zeameș*, *Zemeș*³.

¹ Cf. ir. *Măleș* (Jos. Popovici, *Dial. rom. din Istria*, I, 36).

² Numele care se întrebuițează în *Doc. Bârlădene* ale păr. Antonovici (II, 254), aparține, ca și n. satului sorocean *Vepreca*, la slav. *veprŭ* ‘aper, miștrăș’. Alt nume bine cunoscut la noi *Pitiș* e = ung. *pitis*, *pityis* ‘bespitzt, berauscht’ (cf. gr. ψελλός).

³ Numeroase derivate prin *-eș* cuprind următoarea formulă de „memire” a cărjilor „mestecate”: „*Tatēș*, *mamēș*, *fanfanapēș*, *ciocârda*, *flisc*”! (Alexici, *Texte alese din lit. pop. rom.*, I, 221) și următoarea formulă de copilărească din rev. „Ion Creangă” (VII, 171): „*Uneș*, *dodeș*, *tredeș*, *catradeș*, *țancâr*, *vâncar*, *vonosân*, *gogleș*, *goman*” (din: un, doi — etc.; cf. însă și *it undeci*, *dodici*, *trezeci*, *quattordici*, apoi *cinque*, *cinquar* — ? Finalul pare un joc de cuvinte: *gog*, *gogleș* + *gogoman*). Istroîn. *kiteša*, n. de bou, la Ios. Popovici, *Dialect. Rom. din Istria* I, 37. — *Veneș*, atestat într-un doc. din 1750 și însemnând „până azi pe la Roman, un arbore din specia ulmului” (Melhisedec, *Cron. Romanului*, II, 77), e obișnuitul *velniș* (Panțu, 325), un slavism, ca și sinonimu-i arhaic *viaz*: „*viaz*, adică ulmu” (Ghibănescu, *Surete și izv.*, II, 125) explicat de I. Bogdan (*Doc. lui Ștefan-cel-Mare* II, 595 s. v. *verest*, idem), — Dar oare misteriosul *Moș-Apêș* din basmele populare (v. Etym. Magn., s. v.), să nu fie în realitate: *Apêș*, din *apă* („duh, stihie a apei”), cu accentul deplasat, poate, prin contaminație cu *apeși* (cf. *Alpendruck*, *incubus*)? Un *Acheșului* (Pârâul și Vârful), în jud. Suceava (cf. și *Acheș* sus citat), există de fapt. — În Olah *Ioanăș* (Bogdan, *Doc. lui Ștefan-cel-Mare*, II, 159) avem evident: Oláh János (cf. *Hanáș* = Hannes, Iohannes) — *Ghemîș*, „pitiș năzdrăvan” (Șăineanu, *Basmele* 178) e derivat din *ghem*, dară diferit de *Ghimeș* sau *Ghimici*.

Tohăneanu.

Că acest n. de familie trebuie explicat din *Tohani*, e tot atât de evident, ca și faptul că toponimicul *Tohani* nu e decât plurulul patronimicului *Tohan*: dificultatea e de a fixa originea acestuia; iar, în această privință, cred acum, mai curând, că avem în el o variantă a lui *Tofan* (cf. și *Togan*), adecă *Teofan* (cf. *Tohilat* = *Teofilact*, alături de *Chifană*¹ = *Epifanie*, etc.), decât un problematic reflex al turc. *doghan* „șoim“ (*DR.*, I, 286).

Tuducescu.

N. de fam.

Foarte probabil, simplă variantă a lui *Tutucescu*, din *Tutuc*, despre a cărui bază de apelativ, turcesc de origine, v. *DR.*, I, 290.

Udriște.

Numele de botez, cu drept cuvânt celebru, al lui *Udriște* Năsturel a fost identificat cu biblicul *Uriil* (N. Iorga, *Ist. lit. rel.* 141), cum semnează uneori cumnatul lui Mateiu Basarab (v. facsimile din traducerea lui „Varlaam și Ioasaf“, făcută de el și tipărită de generalul P. V. Năsturel, p. XLII²), dar și cu gr. *Orest*, cum de asemenea, iscălea scriitorul muntean (v. *ibid.* p. XLVI, în precuvântarea „Antologhiului“ slavon din 1643), ori chiar cu *Iorest*.

În realitate, acest *Udriște* nu e decât o dezvoltare — datorită, de sigur, analogiei cu *Batiște* = *Baptist*, *Battista*³, pe de o parte, iar pe de alta asemănării cu *Orestes* din *Udrea*, care, el însuși, nu e decât aspectul slav al lui *Adrian*, cum demonstrează, pân la evidență, chiar numele bătrânesc al Adrianopolei la Români: „Și acest *Adrian* au făcut și *Udriiul*, orașul, pre numele său, unde se

¹ Nu numai vr., ci și actual: *Chifane* T. apare în însemnările d-lui M. Văgăonescu (*Viața în războiu*, București 1925, p. 349), împreună cu un *Primicheru* Gh. (351) = *primicheriu* (mgr.-sl.).

² Cf. încă: *Uriilă* Năsturel (*ibid.*, p. XLIV, cum și *Genealogia Năsturelilor*, de același, în *Rev. p. arh. și filol.* XI, p. 37 sqq. — Pentru reflexe românești ale acestui nume biblic, cf. și: *Urre* s. în Olt. și *Uriești*, s. în Argeș (Frunzescu). *Udriște* însuși se întâlnește, de asemenea, în toponimie: *Udriștea*, s. Mehedinți, ca și *Udrești* (Argeș, Dâmbovița, Prahova)

³ Cf. și actualul n. de fam. rom. *Batist*.

împreună trei ape: Tungea, Marița și Narda, pe pământul Trachiei" (Miron Costin, *De neamul Moldovenilor*, ed. Giurescu, p. 43).

Pentru sceptici, ținem să adăugim, că Udriiul se chema grecește, nu numai Ἰδριανούπολις, ci și Ὀρειτιάς (la Nicitas Akominatos, ed. Bonn, p. 9, 17, d. e.),— ceea ce constituie un desăvârșit paralelism cu *Udriște — Oreste*. Iar, cât pentru echivalența *Udrea = Adrian*, putem indica și analogia lui *Undrea = Andreas* (Sf. Andreiu, ca patron eponim al lunii Decembrie), cu care *Udrea* se și confundă adesea¹.

Vâlscan.

În *Analele Dobrogei*, II, 34, am explicat acest nume din *Vâlscan*, de la sl. *vâlk* „lup“, alăturându-l la familia onomastică: *Vâlcu, Vâlcea, Vâlcan* („Vulcan“), *Vâlculești, Vâlcov, Vâlcovici* și la apelativul *vâlcan* „vultan care mânâncă miei, ca lupul“ (*Grațul nostru*, I, 121).

În *Arhiva* din Iași, 1922, p. 478, A. Scriban opune acestei derivări pe sârb. *viasan* „păros“, din care ar veni numele de pește *vâlscan*, „din cauza unor năsturași, cu cari se acopere în epoca reproducerii“.

Dar, mai întâiu, peștele de care e vorba (*aspius rapax*) poartă între alte nume² ca: *vrespere, vâigan, boulean, pește-figănesc*³, *pește cu șapte nume, avat*⁴, *havat, haut* (cf. Dicț. Acad., sub acesta din urmă), și pe acela de *vâlcan* sau *lupul-peștilor* (v. tot acolo); iar, pe de altă parte, forma intermediară *Vâlscan* (*Vâlcsan, Vlăcsan*)⁵, nu e ipotetică, reconstruită de mine, cum

¹ Cf. de altfel și *Andrian*, cum și fr. *Andrinople*; de asemenea: turc. *Endirnè*. — V. în special: Hasdeu, *Etim. Magn.*, s. v. *Andrea*¹, și *Cuv. den bătrâni*, I, 144, unde citează și un feminin *Udrișcă* (cf. și *Udrișchi*, pol. *Udriski, Udricki*, „Udreanu“ cum și *Udrican*, din *Archiva Ist.*, I, 89); iar, cu titlu de informație: Ilie Bărbulescu, *Studii privitoare la limba și istoria Românilor*, București 1902. — Adăugim în sfârșit că în topon. dr. *Idriceni* (cf. *Idriceanu*), vechiu *Iadric(eni)*, avem ca bază un derivat patronimic prin *-ici* din *Iadre* = Andreiu, care se întâlnește, ca atare, la Românii din Istria (v. I. Popovici *Dial. rom. din Istria* I, p. 35).

² Și *vârjan*, după Tiktin, *ad. voc.*

³ Cf. turc. *cinghinè-balic*, ngr. *κασιβελόψαρι* (v. Antipa, *Fauna ihtiologică*, p. 170).

⁴ În *Marele Dicț. Geogr.*, art. *Razim*, p. 183: Arvat.

⁵ *Vlăcsanu*, și'n pomelnicul Govorei (N. Iorga, *Ist. Domnilor Țării Românești de Const. Căp. Filipescu*, p. 45. n. 1.); cf. *Vlăsan* (*Archiva Istorică*, I, 90; Iorga *Studii și Doc.* XVI, 447) probabil din *Vlasie* (*Blasius*).

presupune d. Scriban, ci e atestată în străvechi documente românești din an. 1430 (Ștefulescu, *Doc. slavo-române relative la Gorj*, p. 15; cf. p. 91) și 1437 (I. Bogdan, în *Omagiu Maiorescu*, p. 593¹).

E clar, însă, că la baza numelui topic *Vâlsan* (de părau și munte argeșan) nu poate fi numele de familie *Vâlsan*, ci, — ca și la baza acestuia însuși, — numele de pește *vâlsan*².

Zamfta.

N. monahal: *Zamfta* Hrisoverghi, monahia (v. *DR.*, III, 861).

N'are a face cu *Safta* (Elisabeta) și încă mai puțin, cu *Sanfte* „Blanda, Placida“, cum presupuneam (*l. c.*): e un reflex românesc al ngr. *Xantha* „Bianca, Bălașa“ (prin **Sanfta*).

Zubașco.

Nume de familie rom., de origine slavă, însemnând, ca și *Zuban* („Zuban Codreanu“)³: „Dințatul, Colțatul“ (cf. *Colțea, Deșliu*).

Face parte din categoria diminutivelor ipocoristice în *aška*, *-ašek* (v. Pușcariu, *Die Diminutivsuffixe im Rumänischen*, p. 131; cf. Pascu, *Sufixe românești*, p. 297), — simțit, poate, în speță, ca o sinteză din *-aș + -cu (-ko)*: *Ion+aș* (Ionaș) + *-cu* (Ionașcu), — și se întîmpină, în onomastica noastră, mai adesea decât ar reieși din cele 6 exemple (*Dumitrașcu, Iliășcu, Ionașcu, Pătrașcu—Petrașcu, Toderășcu mr. Tașcu*), date de Pascu (*l. c.*): *Amarășcu, Bădașco, Bilașco* (cf. și *Bilaș*), *Cherașcu, Costășcu, Gavrilaşcu, Glăvașco, Grigorașcu, Iurașcu, Ivașcu, Labășco, Lunașcu, Mihăilașco, Nanașcu, Onașco, Pașco (Pașca), Rașcu (Rașca)*,

¹ Cf. același, *Doc. lui Ștefan-cel-Mare*, II, 173: „satul lui *Vâlosan* (Vălc-sănești)“.

² Cf. și n. de fam. *Murgociu* față de n. de pește *murgociu* „boarfe, borfete, phoxinus laevis“ (Glosariul Golescu, ff. 784, 774 sqq., după excerptele dlui G. T. Kirileanu), pe lângă n. de bou *murgociu* (Gaster, *Chrestomatia*, II, 259, după „Opincarul“ lui Jipescu). — Pentru sufix, cf. pe lângă cele din *DR.*, II, 787, și *Mavrociiu, Spârcociu*, resp. *Spârcoceni, Ragoci* (cătun, Gorj, față de *Ragul*, idem, Dâmbovița), *Drăgociul* (pârâiaș, vâlceă, Teleorman), *Găinoci* (revista „Oltenia“ I. [1923], p. 142).

³ Cf. *Zubca, Zupco* (Ghibănescu, *Surete și izv.* II¹, 264). — Rutenescul *Sobko*, dimin. din Sebastian (Żelechowski, s. v.), e alt cuvânt.

*Romaşcu, Vasilaşcu, Vidraşcu*¹, — unele curat slave (ca *Bilaşco*, „Albuţ“, *Glăvaşco*, „Căpăţină“) sau cu bază onomastică slavă (*Iuraşco*, „Gheorghită: Iurii“, *Ivaşcu* „Ivănuţ, Ivanco“, *Paşco*, „Păvălucă“), iar altele obișnuite scurtări românești (*Raşcu*, din *Gri-goraşcu*, sau *Toderaşcu*), ori derivate din apelative rom. întrebunțate ca nume de persoane (*Lup-aşcu*, *Vidr-aşcu*). — *Che-raşcu* are și variante: *Chiraşcu*. (cf. *Chiru*), *Onaşco* e evident = *Ionaşcu* (cf. *On* = Ion), *Nanaşcu* se explică din *Nan* (Anania, sau Naum), iar *Romaşco* explică pe *Romăşcan* „locuitor din *Roman*“. — Pe *Amaraşcu* îl culegem ca nume de fam., din *Anuariul Univ. din Iași*, pe 1924—25, p. 64.

V. Bogrea

2.

Din onomastica folklorică.

Drumul Tabanului.

Balada „Marcu“ din colecția Pamfile (p. 42) vorbește de „drumul Țarigradului, Pe drumul *Tabanului*“.

Acest *Taban*, pe care nu l-am putut identifica altădată (v. *DR.*, II, 406, n. 3), pentru că Marele Dicționar Geografic nu-l dă, putem preciza acum (după Generalul Al. Averescu, *Operațiile de la Flămânda*, p. 64) că e localitate situată pe Dunăre, la vreo 14 Km. din sus de Flămânda².

Podul de la Tingrele.

Se pomenește într'o colindă putneană din colecția Baronzii (ed. Iorga, p. 26).

Dacă e vorba de „un pod pistă Marea“, ca'n *Iana Sânziana* din col. Giuglea—Vâlsan (p. 225), acel *Tingrele* ar putea fi v.-ung. *tengerelv, tengerelü* 'transmarinus'.

Munții Crinului.

Poezia populară cântă adesea :

Tot la munții *Crinului*,
Tot la fagul *Miului* . . . , —

¹ La Ghibănescu, *Sur. și izv.* V. 354: *Giđraşco*. — Cf. la același (*Ispis. și Zapise*, III¹, 245) *Chiemaşco*.

² Cf. și *Tabanovi*, sat din provincia Kossovo (Vivien de St. Martin, *Dict. de Géogr. générale*, ad loc.).